

HET WONDERBAARLIJKE EN VREEMDE
LEVEN VAN CHAS GERRETSEN

HET
WONDERBAARLIJKE
EN VREEMDE LEVEN
VAN CHAS
GERRETSEN

Een waargebeurd avonturenverhaal
door Chas Gerretsen

Boom – Amsterdam

© 2021 Chas Gerretsen en Boom Uitgevers Amsterdam

ISBN 978 90 2443 447 3

NUR 402 | 680

Ontwerp omslag en binnenwerk: Mijke Wondergem

Verzorging binnenwerk: Peter Tychon

Vertaling: Rutger Cornets de Groot, Jeske Nelissen en Chas Gerretsen

Beeldredactie: Jac. Biemans en Chas Gerretsen; het gebruikte fotomateriaal is afkomstig uit de collectie van het Fotomuseum Rotterdam en de collectie van Chas Gerretsen

www.boomgeschiedenis.nl

www.bua.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

INHOUD

Jeugd en de reis naar Australië	7
—	
Australië	37
1961 - 1963	
—	
Verenigde Staten	65
1963 - 1966	
—	
Australië en Zuidoost-Azië	107
—	
Zuid-Vietnam, Maleisië en Singapore	131
1968 - 1969	
—	
Bali, Europa en over land naar Zuidoost-Azië	177
1970 - 1972	
—	
Chili en de rest van Zuid-Amerika	219
1973 - 1974	
—	
Hollywood	273
1975 - 1989	
—	
Het begin van het einde	311
1983 - 1990	

‘Je kunt leven of bestaan. Leven brengt een zeker risico met zich mee.’

CHAS GERRETSEN

‘The Appointment in Samarra’

The speaker is Death

There was a merchant in Bagdad who sent his servant to market to buy provisions and in a little while the servant came back, white and trembling, and said, “Master, just now when I was in the marketplace I was jostled by a woman in the crowd and when I turned I saw it was ‘Death’ that jostled me. She looked at me and made a threatening gesture, now, lend me your horse, and I will ride away from this city and avoid my fate. I will go to Samarra and there Death will not find me.” The merchant lent him his horse, and the servant mounted it, and he dug his spurs in its flanks and as fast as the horse could gallop, he went. Then the merchant went down to the marketplace and he saw me standing in the crowd and he came to me and said, “Why did you make a threatening gesture to my servant when you saw him this morning?” “That was not a threatening gesture”, I said, “it was only a start of surprise. I was astonished to see him in Bagdad, for I had an appointment with him tonight in Samarra.”

W. SOMERSET MAUGHAM, 1933

In dankbaarheid aan alle meisjes die met mij meereisden en een deel waren van mijn leven. Meisjes, want in mijn geest zijn we nooit oud geworden. Ik hield van jullie allemaal, hoe onvolmaakt het soms ook was. Zonder jullie zou ik al deze ervaringen niet gehad hebben en was ik nooit de persoon geworden die ik nu ben. Ik kan me niet indenken hoe mijn leven er zonder jullie uitgezien zou hebben – het zou leeg geweest zijn. Herinneringen. De goede zijn nog heel levendig, de slechte zijn aanwezig, maar vervaagd door de tijd. Ik heb geen moment spijt van alle ervaringen die ik met jullie heb mogen delen en denk er met veel plezier aan terug.

Speciale dank aan Monika, mijn partner, zonder wie dit boek nooit zou zijn geschreven. Aan Irene, die het langst met mij meegereisd is, en aan Anyvonne en Gerard voor hun constructieve kritiek.

JEUGD EN DE REIS NAAR AUSTRALIË

HET BEGIN, 1943

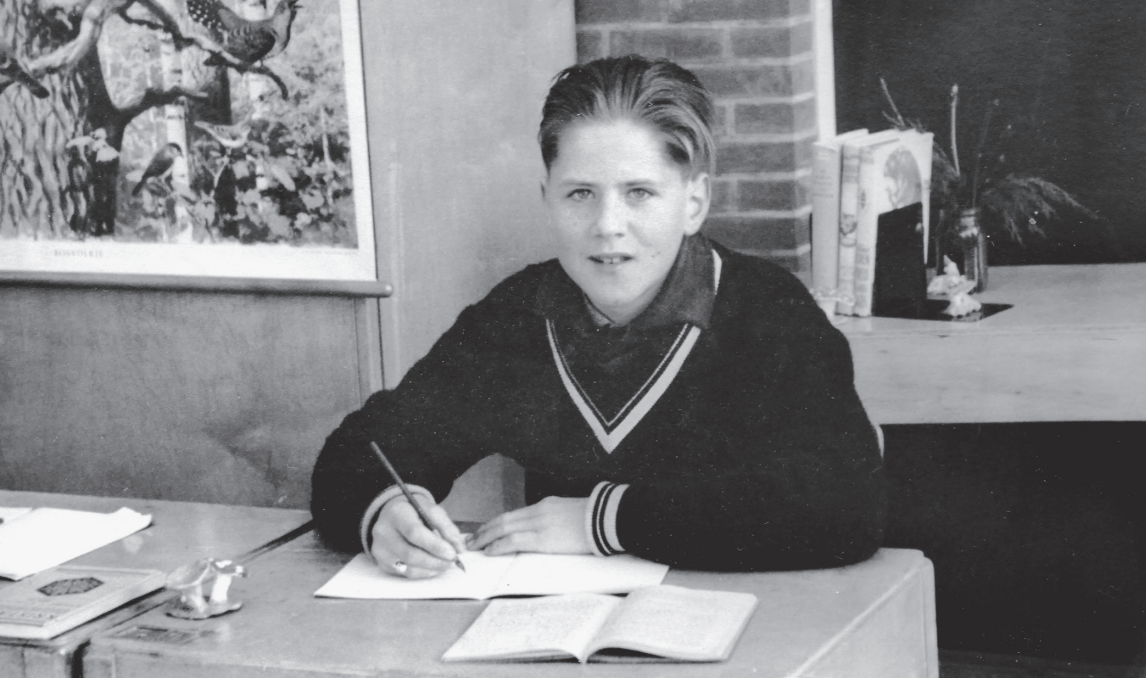
Mijn vader heette dr.ir. F.C. Gerretsen, mijn moeder Berendina Gerretsen-Tammes. Zij was zijn derde vrouw. Mijn ouders wilden me Charles Arthur noemen. Toen mijn vader me in 1943, midden in de Tweede Wereldoorlog, in Groningen in het geboorteregister wilde laten inschrijven, bleek er een probleem. Een ambtenaartje zei: 'Dat zijn geen christelijke namen. Die zijn niet toegestaan.'

'O,' vroeg mijn vader, 'hoe zit het dan met koning Charles van Engeland en koning Arthur? Waren dat geen christenen?'

MIJN JEUGD, 1955-1961

We woonden aan de Parkweg 83a, in een Groningse middenstands-
buurt. Ik was een lange slungel van twaalf en speelde zoals vaker
met mijn vriendje en benedenbuurjongen Nico in de weilanden
achter een lange rij woningen. Het was rond zes uur en het werd
donker.

We waren aan het slootjespringen, waarbij het erom ging je voeten droog te houden en te zorgen dat je niet in de modder landde. 'Arthur, komen! We gaan eten!' riep mijn moeder vanaf het achterbalkon op de eerste etage van ons huis. Ze riep voor de derde keer en aan de klank van haar stem te horen, stond het eten al op tafel. Door langzaam te doen hoefde ik geen vragen te beantwoorden, zoals 'Hoe was het op school vandaag?' Ik zat in Helpman op school, ongeveer drie kilometer verderop, en had er een grondige

Arthur, 12 jaar, op school, 1955.

hekel aan. Volgens mij zagen de meeste onderwijzers mij er liever gaan dan komen: ik stelde te veel vragen waar ze geen antwoord op hadden en praatte over dingen waar ze zich geen raad mee wisten. Bovendien maakte ik hun het leven zuur door me te misdragen.

Er was een onderwijzer die elke maandagochtend een uitgeknipt krantenartikel voor ons meebracht over iets wat hij belangrijk vond voor onze opvoeding. Op een keer ging het over een handwerksman in Amerika die bij een bedrijfsongeluk zijn arm was kwijtgeraakt. 'Wat een verhaal,' begon hij. 'Een handwerksman is zijn arm kwijt door een ongeluk en nu sleept hij zijn werkgever voor de rechter. Hij eist honderdduizend dollar van het bedrijf. Stel je voor, hij wil honderdduizend dollar voor zijn arm. Wat een waanzin. Vinden jullie ook niet?' De klas viel hem enthousiast bij.

Ik was het er niet mee eens en stak mijn vinger op.

'Ja, Arthur.'

'Meneer, is het niet terecht dat die man een vergoeding krijgt voor zijn arm als hij nooit meer zoveel kan verdienen als wat hij met twee armen verdiende?'

‘Hoe kun je geld vragen voor iets wat God je heeft gegeven?’ De onderwijzer keek zelfvoldaan om zich heen. ‘Vinden jullie ook niet dat Arthur weer eens een domme vraag heeft gesteld?’ De klas in koor: ‘Arthur is dom, Arthur is dom. Hahaha.’

De onderwijzers gingen vrijwel nooit in op mijn vragen. En ook al werd ik steeds belachelijk gemaakt, ik bleef ‘domme’ en ‘onzinnige’ vragen stellen.

Voor klassikale lessen had ik weinig geduld. Dus moest ik vaak in de hoek staan, met mijn rug naar de klas, en kreeg ik voornamelijk vieren, vijven en zessen. Alleen voor geschiedenis had ik een zeven, omdat ik van de verhalen hield. Uiteindelijk besloten de leraren dat ik niet thuishoorde op hun school. Na gezamenlijk overleg vertelden ze mijn ouders dat ik beter naar een school voor bijzonder onderwijs kon gaan.

Mijn vader, docent microbiologie aan de universiteit van Groningen, geloofde hen niet en stuurde me naar een psycholoog. Diens oordeel luidde: ‘Een normaal kind, met een gemiddeld IQ.’ Ik bleef op school.

Maar ten minste één onderwijzeres had nog een appeltje met me te schillen. Mijn verjaardag is op 22 juli, maar meestal begon de zomervakantie rond de 19e. Daardoor kon ik mijn verjaardag nooit op school vieren. Wie jarig was mocht voor de klas staan en dan werd er voor je gezongen. Je mocht snoep uitdelen en van klas naar klas gaan, waarbij je aan elke leraar twee sigaretten gaf.

Mijn ouders vroegen of ik mijn verjaardag op een schooldag mocht vieren en dat werd goed gevonden. Stel je voor: ik voor de hele klas, en niet omdat ik ergens voor gestraft werd, maar om mijn verjaardag te vieren. Die nacht kon ik niet slapen, ik lag te woelen, doodsbenauwd. ’s Ochtends ging ik met lood in de schoenen naar school; ik voelde opwinding en was bang – hadden mijn ouders maar nooit om dit voorrecht gevraagd. Zoals gewoonlijk ging ik op de fiets; eigenlijk wees niets erop dat dit een bijzondere dag zou worden.

De uren duurden eindeloos en ik kon maar aan één ding denken: ik, voor de klas, terwijl iedereen ‘Lang zal hij leven’ zong.

Eindelijk, aan het eind van de dag, zei de juf, een oude vrijster

van achter in de veertig: ‘Arthur, kom eens naar voren.’ Met klamme handen pakte ik mijn zak met snoep en het pakje sigaretten vast en liep als in een waas naar de juf. ‘Arthur wil zijn verjaardag vandaag vieren,’ zei ze, ‘maar hij is eigenlijk jarig op de 22e. Dus omdat het niet zijn verjaardag is, zullen we niet voor hem zingen.’ Ze lachte triomfantelijk. Ik begon te huilen. Al die spanning, alle angst, alle hoop.

Met die paar woorden – ‘we zullen niet voor hem zingen’ – kreeg ze voor elkaar wat geen andere straf teweeg had gebracht. Huilend deelde ik snoep uit aan alle klasgenootjes en ging daarna van klaslokaal naar klaslokaal. Nee, ik hield niet van school.

LUCHTGEWEER

Op mijn twaalfde verjaardag kreeg ik een buks; ik had mijn ouders er maandenlang om gesmeekt, tot ze eindelijk toegaven. Maar ik moest beloven dat ik nooit, maar dan ook nooit, op mensen of dieren zou schieten. Ik beloofde het plechtig en wekenlang schoot ik op papieren doelen. Ik werd er best goed in.

Achter ons huis, afgescheiden door de tuin van onze benedenburen, stonden de fietsschuren. Op de daken: mussen, heel veel, op een rij, als in een schiettent. Op een dag kon ik me niet meer beheersen. Mijn ouders waren niet thuis, ik haalde mijn luchtgeweer tevoorschijn, ging naar het balkon, richtte en schoot.

De mussen vlogen op, maar eentje bleef achter. Ik kon het beestje zien liggen op het grint van het dak. Ik begon te huilen. Ik verborg het geweer, ging naar beneden, liep om het gebouw heen door het steegje naar de fietsschuren en klom op het dak. Ik raapte de dode mus op; ze was nog warm. Ik begon weer te huilen. ‘Het was niet mijn bedoeling, het spijt me.’ Ik begroef het dier in het weiland. Ik heb het mijn ouders nooit verteld. En nooit heb ik meer voor de lol op dieren geschoten.

Al jong was ik een groot liefhebber van cowboyboeken. Ik las er minstens drie of vier per week. ’s Nachts las ik met een zaklan-

taarn onder de dekens. Vanaf mijn tiende lieten mijn ouders me alleen naar de bioscoop gaan, maar alleen op zaterdagmiddag. 's Avonds mocht ik niet uit, maar toen ik dertien werd kon ik mijn ouders ervan overtuigen dat ik oud genoeg was om ook 's avonds te gaan.

Vrijdag was de laatste schooldag van de week en onder begeleiding van mijn vierehalf jaar oudere zus Irene ging ik naar de bioscoop. We fietsten naar de stad, onderweg discussiërend over welke film we zouden zien. Ik wilde naar een western in de Beurs, een bioscoop in een mindere buurt; zij wilde naar een film van Bergman in de Luxor, midden in de stad. Ik kreeg mijn zin, omdat ik hoe dan ook naar die western zou gaan; en zij was verantwoordelijk voor mij. Maar ze vond het niet leuk. De week erna mocht ik alleen.

Films, vooral Amerikaanse, openden een nieuwe wereld voor me. Een cowboy met een revolver laag op zijn heup, de snelste schutter van het Westen! Of een soldaat als Audie Murphy die een compagnie Duitse soldaten neermaaide, helemaal in zijn eentje! Of een detective! Of een jager! Of iemand met veel geld; iedereen in Amerika was rijk! Al die dingen kon je worden in Amerika, de mogelijkheden waren eindeloos. Niemand wist op dat moment dat mijn leven gevormd zou worden door de inspiratie die ik via Amerikaanse films opdeed.

MIJN OUDERS

In 1957 kregen mijn ouders het financieel breder. We kochten een huis in Haren, een dorp vlak bij Groningen, en een Ford Taunus.

Mijn moeder en ik konden meestal niet goed met elkaar overweg. Zij kreeg al evenmin vat op me als mijn leraren. Ze reageerde op me, maar argumenteerde nooit; dat deed mijn vader wel. Hij vroeg waarom ik sommige dingen zei. Hij was uit 1889, 25 jaar ouder dan mijn moeder en 54 jaar ouder dan ik. Ik was me er nooit van bewust dat mijn vader zoveel ouder was dan mijn moeder, of dat ik zo'n oude vader had.

Toen ik dertien werd, hoorde ik de verhalen over hoe mijn vader zijn tweede vrouw had verlaten en *in de krant had laten zetten* (!) dat hij niet langer met zijn vrouw samenleefde, maar met mijn toekomstige moeder. Kort daarna trouwden ze, maar in 1937 was dat niet zo slim. Hij had altijd professor willen worden, maar het schandaal van drie huwelijken maakte dat natuurlijk onmogelijk in een provincie die nog altijd onder streng christelijke bekrompenheid gebukt ging.

In zijn vrije tijd zat mijn vader in zijn werkkamer, waar hij een HF-radio bouwde. Het was een enorm apparaat, waarmee hij over de hele wereld in morsecode met zendamateurs kon praten. Hij vond dingen uit, gaf ze weg of liet zich financieel een oor aannaaien; hij was een idealist en geen zakenman. Hij verdiepte zich in verschillende religies en filosofieën, in liberaal katholicisme en in boeddhisme, in reïncarnatie en hypnotisme, en werd een volger van Krishnamurti in Nederland.

's Zomers gingen we in het weekend met zijn allen op de fiets naar het Paterswoldsemeer, waar hij mij en mijn zus in een zelfgebouwde zeilkano leerde zeilen.

Mijn vader vroeg altijd naar het waarom, en wilde altijd een logisch antwoord. In sociale gezelschappen maakte hij zich daarmee niet populair. Hij hield niet van geklets en begreep niet waarom mensen hem meden. Als ze mijn vader voor het eerst ontmoetten, waren mijn vriendjes en vriendinnetjes bang voor hem; ze vonden hem er streng uitzien, ook omdat hij maar weinig lachte. Er waren er die dachten dat hij bij de politie zat, omdat hij zoveel vragen stelde; als hij klaar was met zijn ondervragingen pakte hij de krant en negeerde hen verder.

Mijn moeder was het tegendeel: open, naïef, emotioneel en ze bekommerde zich niet om logische vragen of antwoorden. Ze had vaak last van enorme hoofdpijn en voelde zich dan down. Sinds mijn zus en ik op school zaten, eisten we haar volledige aandacht niet langer op. Maar de yogaclub, de tennisclub, de koffieclub en de cursus hout- en koperbewerking boden na een tijd geen soelaas meer. Ze wilde mensen helpen en zich nuttig voelen.

Arthur, vader en moeder, 1947.

Mijn vader stelde voor dat ze zich in het ziekenhuis als vrijwilliger aan zou melden voor het begeleiden van patiënten. Vier middagen in de week ging ze erheen. Op een dag kwam ze helemaal opgetogen thuis: ze vertelde dat ze een patiënt had gekregen die echt op haar steunde na een zelfmoordpoging, en hoe ze haar afgelopen week had voorgelezen, bloemen mee had gebracht en hoe de vrouw erop vooruit was gegaan. ‘Ze heeft me echt nodig,’ zei mijn moeder.

Ik weet niet waarom ik het zei – vaak zei ik dingen zonder erbij na te denken: ‘Jij hebt haar harder nodig dan zij jou.’

Haar goede humeur was meteen verdwenen. ‘Waarom ben je altijd zo cynisch en negatief?’

Uit alle macht probeerde ik uit te leggen wat ik bedoeld had te zeggen.

‘Je doet het niet voor hen, je doet het voor jezelf,’ zei ik. ‘Alles wat we doen, doen we voor onszelf, om te overleven, geestelijk en lichamelijk. We doen geen dingen als we er slechter van worden. Niet als we normaal zijn in elk geval.’

‘Ben ik soms niet normaal? Je bent gewoon een egoïst. Ik doe het omdat ze me nodig heeft, en vind het fijn om iets voor andere mensen te betekenen. Ze hoeven geen dankjewel te zeggen. Dat ik hen kan helpen is genoeg.’

Ik was ervan overtuigd dat het haarzelf goed deed en dat ze juist daarom in dat vrijwilligerswerk bleef hangen. Maar daar ging het me niet om: ik wilde alleen dat ze begreep waarom mensen volgens mij deden wat ze deden. Het was niet als aanval bedoeld, ik dacht dat ze het werk deed omdat ze zich anders verveelde en dat zei ik tegen haar.

‘Je bent gewoon een egoïst en negatief,’ herhaalde ze. Vechtend tegen haar tranen verdween ze in de keuken en begon met pannen en potten te rammelen.

Een paar dagen later kwam ze ontsteld thuis, als in shock.

‘Wat is er?’ vroeg mijn vader.

Mijn moeder begon te huilen. ‘Na alles wat ik voor haar heb gedaan is ze weggegaan, zonder me even te bedanken.’

Zoals gewoonlijk kon ik mijn mond niet houden. ‘Ik begrijp het

niet,' zei ik. 'Vorige week zei je nog dat je het allemaal voor haar deed, je had geen dankjewel nodig.'

Mijn moeder begon te janken als een gewond dier. Ik had het weer voor elkaar.

INTERNAAT TER APEL

Mijn ouders waren wanhopig. Ik was veertien, ongehoorzaam en wilde mijn huiswerk niet maken. Hoe zou ik zo ooit een opleiding afronden? Ze hadden me al eerder gewaarschuwd dat als mijn rapportcijfers en mijn gedrag niet verbeterden, ze me naar het internaat in Ter Apel zouden sturen; een kostschool voor onhandelbare rijkeluiiskinderen. Ook al was ik geen rijkeluienzoontje, daar hadden mijn vaders eerdere echtgenotes wel voor gezorgd.

Het internaat stond bekend als een van de strengste kostscholen van Nederland, met een ex-legermajoor als directeur, een kleingeestige man met het postuur van een tonnetje. Het internaat lag in het dorp Ter Apel, op zo'n 55 kilometer van huis, en ik merkte al snel dat ik het er wel leuk vond. Er heerste discipline, er waren vaste studietijden en assistent-leraren hielpen je met het huiswerk.

Thuis was er nauwelijks discipline. Mijn vader was een intellectueel; mijn hele jeugd had hij met me gepraat en gediscussieerd. Hij legde uit waarom dingen die ik deed soms fout waren. Ik begreep wat hij zei, ik begreep waarom het fout was, maar tien minuten later was ik het weer vergeten. Mijn slechte gedrag bleef zonder consequenties. Ik was een kind en reageerde beter op discipline dan op argumenten.

Mijn rapportcijfers gingen met sprongen omhoog. Ik had geen vriendjes. Er was alleen één verlegen, teruggetrokken jongen van mijn leeftijd, alle anderen waren tussen de 16 en 19 jaar. Mijn leven op het internaat was gereguleerd, net als in het leger. Ontbijt om 7.00 uur, school om 8.00 uur, terug naar het internaat voor de lunch, weer naar school, terug naar het internaat voor het avondeten, dan vrij tot 19.00 uur en studeren tot om 22.00 uur het licht uitging.